

PRILOG BIOGRAFIJI MIHE MADIJEVA

G. Čremošnik

O životu Mihe Madijeva de Barbazanis, pisca djela »Historia de gestis Romanorum imperatorum et summorum pontificum«, tek je Šišić¹ prikupio iz listina i splitskog statuta toliko podataka, da Mihin lik postaje prilično jasan i njegova djelatnost barem u glavnim crtama poznata. S oštroumnom interpretacijom izvora Šišić je ustvrdio, da je Miha Madijev rođen g. 1284², a posljednji put ga nalazi u izvorima 27. februara 1358.³

Kasnije je D. Švob⁴ nastojao dokazati, da »Historia de gestis Romanorum imperatorum et summorum pontificum« nije Mihino djelo, nego da su to splitski gradski anali, a Miha da je samo njihov prepisivač, štoviše, da taj prepisivač niti nije naš Miha Madijev II iz g. 1284—1358 (Miha Madii I je poznati savremenik Tome arhiđakona), nego Miha Madijev III iz kraja XIV. stoljeća.⁵ Ne ćemo se potanje upuštati u razloge, na kojima se temelji Švobovo dokazivanje, nego samo ukazati na riječi u 22. pogl. Mihina djela: »ut habetur in chronicis Spaleti«, iz kojih se nedvosmisleno razabire, da su doduše postojali splitski anali i da ih je Miha poznavao i upotrebljavao, ali da su splitski anali jedno, a Mihino samostalno djelo nešto drugo. S obzirom na ovo nedvosmisleno navođenje splitskih analiza ili kronike u Mihinoj historiji, svi razlozi Švobova dokazivanja počivaju na suviše slabim osnovama.⁶

No namjera ovog priloga nije da raspravlja o Mihinu djelu, nego da na osnovi dubrovačkog arhivskog materijala ukaže na Mihine porodične veze, koje bacaju neočekivano svijetlo na tadašnje političke prilike u Splitu i na prilike njegova vodećeg društvenog sloja. Dubrovački arhivski materijal je bio poznat barem u glavnom već Jirečeku, ali ga je on iskoristio vrlo malo,⁷ dok je Šišićevoj pažnji izmaklo, da bi u Jirečekovoj raspravi mogao naći jedan zanimljiv podatak o Mihi Madijevu.

Mihin otac Madius vrši u novembru 1283 službu gradskog suca u Splitu. Kao udovac je on već prije novembra stupio u dodir s Vukoslavom, udovi-

¹ Miha Madijev de Barbazanis, Rad JAZU 153, 1903, str. 1 sl.

² l. c., 6, nap. 3.

³ l. c., 8.

⁴ Držislav Švob, Krnji ljetopis splitski, VHAD, N. S. 17, 209 sl.

⁵ O hronologiji krnjeg ljetopisa splitskog, ib. 22—23, 1942, 1 sl.

⁶ K tome ispor. u Šišićevoj raspravi cijelo 5. poglavlje o vremenima Mihe Madijeva.

⁷ Toljen, sin kneza Miroslava Humskog, Glas SKA 35, 1892, str. 13 i 14.

com Barbija Krusića, a kćerkom humskog kneza Andrije (dakle unukom Nemanjina brata Miroslava), i prosio je za ruku njezine kćeri Slave. Pregovori oko udaje Slave za Splitsanina Madija svršili su pozitivno, i već je bila ugovorena visina Slavina miraza, od kojega će Vukoslava ostati 50 perpera dužna do uskrsa iduće godine. Pošto je Madije službeno spriječen, vodi pregovore u Dubrovniku u njegovo ime njegov sin iz prvoga braka Miha, i Vukoslava daje Mihi na ime oca zadužnicu na 50 perpera.⁸

Jireček pomišlja u spomenutoj raspravi, da nije možda taj Miha Madijev iz prvoga Madijeva braka, dakle Miha Madijev iz g. 1283, istovjetan s historičarom Mihom. To bi jedva bilo moguće. Šišić prati život historičara Mihe sve do 1358 i po njegovu je računu Miha, ako je rođen o. 1284, napunio 1358 već 74 godine života. Međutim, ako bi historičar Miha bio identičan s onim Mihom, koji 1283 prima u Dubrovniku Vukoslavinu zadužnicu — a to znači, da mu je tada bilo najmanje 18 godina —, onda bi on 1358 bio star već 92 godine! Iako nije nemoguće ni to, da jedan 90-godišnjak učestvuje u političkom poslovanju svoga rođenoga grada, kao što je to Šišić u slučaju našeg historičara dokazao za g. 1358, ipak ćemo radije prihvatiti svaku drugu soluciju, ako je ima. U ovom slučaju, čini se, da je ima.

Da pratimo najprije razvoj Madijeve ženidbe! Vjenčanje se obavilo u početku decembra, vjerojatno u nedjelju 5. decembra. Ali, u međuvremenu je netko dojavio Krusičkama, da je Madije već prije pregovora s Krusićima pregovarao i s Lukom Matejićem iz Trogira oko braka s jednom od njegovih kćeri. Luka je bio jedan od najuglednijih patricija Trogira i njegovo se ime javlja između 1233 i 1293 vrlo često u svojstvu gradskog suca, svjedoka, a i posjednika u notarskim knjigama Trogira.⁹ Krusičke su se htjele osigurati od svih eventualnih posljedica, i Madije im 8. decembra izdaje jednu nadasve zanimljivu garanciju. On se sa svoja dva sina, Mihom i Albertom, i s dva splitska prijatelja, s Prvoslavom Dabrajićem i Mihom Petrovićem, obavezuje Krusičkama, da će im u slučaju da Luka Matejić ili koja od njegovih kćeri tuži Madija pred papom ili pred kojim bilo sudom, te bi se presudom pape ili drugog suda brak između Madija i Slave poništio, platiti odštetu od 3.000 libara novčića.¹⁰ Suma od 3.000 libara novčića odgovara sumi od 2.000 perpera, a toliko plaća Dubrovnik godišnje kao svetodmitarski tribut kraljevini Srbiji za dozvolu trgovanja po cijeloj Srbiji i ponekad teško sastavlja tu sumu!

⁸ Vukoslavina zadužnica od 11. novembra 1283: »Ego quidem Volcosclava, uxor quondam Barbii de Crossio, confiteor, quod super me et super omnia mea bona pro maritacione filie mee Slave debeo dare Miche, filio domini Madii Miche, iudicis Spaleti, et procuratori ipius domini Madii, solidos denariorum grossorum quinquaginta usque ad primum pasce resurrectionis«. Na rubu ovoga natovarenoga zapisa stoji njegova bilješka: »Cancellata de voluntante partium, quia facta est alia« (sc. carta). Ova »alia carta«, t. j. druga zadužnica, napravljena je 8. decembra: ispor. napomenu br. 13. Naša zadužnica nalazi se u knjizi *Diversa cancellariae I. fol. 70^b*.

⁹ Ispor. indekse obiju knjiga Trogirskih spomenika (MSHSM 44 i 45) pod imenom *Luca Mathei*.

¹⁰ Obaveza Madija: Die VIII. decembris (1283). Cum per dei gratiam inter me Madium Miche, civem Spalatensem, ex parte una, et Slauam, filiam quondam Barbii de Crossio, civem Ragusii, firmatum sit matrimonium per verba de presenti secundum canonica instituta, ut omnis suspicio tollatur et dictum matrimonium solemniter firmatum robur obtineat firmitatis, nos Peruosclavus Dabrayci et dictus Madius et Micha Petri et Micha et Albertus, filii eiusdem Madii, cives Spalatenses, per-

Istog dana je Madije primio miraz Slave i pred dva suca-svjedoka daje propisanu priznanicu o primitku. Od punice Vukoslave primio je 300 perpera novca i 50 aksada zлата, koja težina zлата odgovara vrijednosti od 50 perpera u novcu i stalni je dodatak kod svih dubrovačkih udavača iz vlasteoskih krugova. Od neobičnog interesa je dodatak ovoj priznanici: Pošto je običan miraz patricijskih kćeri 400 perpera, a Slava je primila od majke samo 300 perpera, dodat će 100 perpera Slavina tetka Dragoslava, sestra Vukoslave, kćerka kneza Andrije, udata za nekog Draga de Mare u Splitu, ali će ih dodati tek poslije smrti Draga de Mare.¹¹

No Vukoslava nije isplatila Madiju sav miraz, nego mu je ostala dužna 50 perpera. S pristanom svojih sinova Petra i Andrije (oba su imena tipična za humsku kneževsku porodicu, i Andrija nesumnjivo nosi ime po Vukoslavinu ocu knezu Andriji, samo se Petar i inače javlja u porodici Krusića¹²) ona se obvezuje, da će dug isplatiti do uskrsa iduće godine, a u protivnom će plaćati 20% zateznih kamata. Ustvari je Vukoslavina zadužnica ista ona, što ju je dala već 11. novembra Madijevu sinu Mihi, i jedina je novost pristanak obojice sinova Vukoslavinih.¹³

Iz tih zanimljivih dokumenata slijedi:

Pošto se Madije, otac našega historičara Mihe, oženio Slavom Krusić 1283, mogao mu se sin roditi doista 1284, kao što je Šišić izračunao za historičara Miha. U tom slučaju je dakle historičar Miha sin Slave, daljnje rodice Nemanjića. Jedina neizvjesnost postoji u tome, da li će Madije kraj jednog

nos nostrosque heredes et successores solempni stipulatione cum omnium bonorum nostrorum presentium et futurorum obligatione promittimus dicte Slaue pro se suisque heredibus, si quos habuerit, et successoribus suis stipulanti, quod si Lucas Mathei Traguriensis aut aliqua filia eiusdem Luce moveret per se vel aliquam personam pro eis aliquam questionem prenominato Madio tam coram domino papa, quam coram legato vel delegato ipsius seu coram aliquo prelato vel iudice alicuius terre vel loci ordinario vel delegato de aliquo matrimonio, quod decretum fuisset inter dictum Madium et aliquam filiam prenominati Luce et super hoc lata fuerit sententia diffinita, per quam dictum matrimonium inter me dictum Madium et prefatam Slaviam firmatum cassaretur vel annullaretur, nos prenominati Peruosclausus, Madius, Micha et Micha et Albertus per nos et nostros heredes et successores teneamur dare et solvere dicte Slaue aut heredibus, si quos habuerit, vel successoribus suis nomine pene tria milia librarum denariorum venetorum parvorum sine aliqua questione et conditione qualibet non obstante... (slijede notarske formule obaveze). Zapis se nalazi u Div. canc. I. fol. 147^a.

¹¹ Die VIII. decembris (1283). Ego quidem Madius Miche, civis Spalatensis, confiteor quod super me et super omnia mea bona pro perchivio sive dote uxoris mee Slaue, filie quondam Barbii de Crossio, civis Ragusii, recepi a dicta Slaua solidos den. grossorum trecentos et exagios auri quinquaginta, renuntians... (slijede formule o primitku). Item ego dictus Madius confiteor, quod pro dote sive perchivio dicte Slaue, uxoris mee, debeo recipere solidos den. gross. centum, quod Dragus de Mare Spalatensis et uxor eius Dragoslava, filia quondam comitis Andree, mihi dare promisit post obitum dicti Dragi. Priznanica se nalazi u Div. canc. I fol. 147^a.

¹² Ispor. Indeks u Mon. hist. Ragusina I pod Petrus de Crossio.

¹³ Die VIII. decembris (1283). Ego quidem Volcosclava, uxor quondam Barbii de Crossi, cum voluntate filiorum meorum Petri et Andree confiteor, quo super me et super omnia mea bona usque ad primum pasce resurrectionis debeo dare Madio Miche (precratano: genero meo) solidos den. gross. quinquaginta. Si vero etc. Et nos dicti Petrus et Andreas, filii dictorum Barbii et Volcosclave, omnibus predictis consentimus. Zadužnica nalazi se u Div. canc. I fol. 73^b.

sina Mihe iz prvoga braka, koji u pregovorima oko očeva drugog braka nastupa već kao odrastao momak, dati isto ime i sinu iz drugoga braka. Mnogo vjerojatno se to ne čini, ali nije ni sasvim isključeno. Bugarski car Ivan Aleksandar, na pr., ima dva sina Ivana Asjena, jednog iz prvog, a jednog iz drugog braka, pa to nije isključeno ni kod Madija, ali se u ovom slučaju svakako nalazimo u neprijatnoj dilemi: Što je vjerojatnije, ili da je Miha Madijev dočekao 92 godine i u tim godinama još učestvovao u političkom životu svoga grada — ako je naime historičar Miha onaj Miha iz Madijeva prvoga braka, koji 1283 nastupa kao punomoćnik oca Madija u pregovorima oko drugog Madijeva braka —, ili da je Madije imao dva sina Miha, jednog iz prvog braka, a našeg historičara iz drugog braka sa Slavom Krusić. S obzirom na podudaranje Šišićeve godine rođenja historičara Miha s drugim brakom Madijevima, druga se pretpostavka gotovo čini prihvatljivijom.

Ipak, sva ta neizvjesnost i nesigurnost oko lika odnosno godine rođenja našeg historičara nije naročito važna u očigled koristi, koju ti dokumenti pružaju za političku i socijalnu historiju Splita. Split je izgledao tako udaljen od srednjovjekovne Srbije, da je Šišić zapisao za Mihino historijsko djelo: ... za srpske vijesti su mu mogla služiti usmena kazivanja onih Splječana, što su polazili u Srbiju kao općinski poslanici¹⁴, a na drugome mjestu, da se Miha osjećao Romanom¹⁵. S obzirom na majku Slavu, baku Vukoslavu i staru tetku Dragoslavu, njegovi romanski osjećaji zacijelo nisu baš bili izraziti, a za vijesti iz Srbije sigurno nije bio ovisan o usmenim kazivanjima splitskih poslanika, Bez sumnje su Splićani u svome vlastitom interesu baš njega izabirali za poslanika, kad se ukazivala potreba za to, jer je on kao srodnik Nemanjića, iako po veoma tankoj lozi, mogao računati na sasvim drukčiju predusretljivost i uspjehe, nego koji drugi, u Srbiji potpuno nepoznati Splićanin.

Iz Tome arhidakona je poznato, da je knez Petar, sin kneza Miroslava, bio dulje vremena gradonačelnik Splita i da je Petrov nećak Toljen bio u promijenjenim prilikama neprijatelj grada. Iz naših dubrovačkih dokumenata doznajemo, da je Dragoslava, sestra kneza Petra, udata za Splićanina Draga de Mare — nažalost se ime toga Splićanina, porijeklom nesumnjivo iz neke splitske patricijske kuće, u savremenim izvorima inače ne spominje — i da se Slava, sestrična istoga kneza Petra, udaje za Madija, oca historičara Mihe. Ako se sve te pojedinosti skupe, vidi se, da je Split u isto tako prisnim porodičnim, a preko njih i političkim vezama s feudalnom Srbijom Nemanjića, kao što i Dubrovnik, svakako u daleko jačim, nego što se to dosada moglo pretpostavljati. S obzirom na ekonomske veze zaostaje doduše za Dubrovnikom, ali je to razumljivo, jer mu je i geografski položaj nepogodniji, a i ekonomski je život njegov daleko ispod nivoa tadašnjeg Dubrovnika. Međutim, politički i ekonomski interesi Srbije sezali su sve do zidina Splita, i pod tim vidikom su razumljive poznate porodične veze Nemanjića s Kačićima i Šubićima.

Ovi dokumenti pružaju najzad zanimljiv uvid u materijalne prilike tadašnjega najvišeg sloja feudalne klase. One su začudo neočekivano loše. S pravom bi se očekivalo, da će potomkinja jednoga kneza Miroslava dobiti miraz iznad prosjeka. Takav se u tim krugovima doista i davao. Tako na pr. Gvidolin (Vido), najmlađi brat krčko-frankapanskih knezova Ivana, Fridrika i

¹⁴ l. c., str. 14.

¹⁵ ib., str. 27.

Bartolomeja, dobiva 1237 za svoju ženu Ceciliju, unuku zadarskog kneza Ivana Michelija, kao miraz 1.000 libara mletačkih novčića, što odgovara 666 perperima groša.¹⁶ U 80-im godinama XIII. st. iznosi normalan miraz djevojaka iz dubrovačke feudalne klase 400 perpera¹⁷ (to predstavlja vrijednost od 40 konja i odgovara svoti od 2—3 milijuna današnjih dinara), i velika većina dubrovačkih patricija, naime 15 od ukupno 24 poznata slučaja u g. 1281—82, daje taj uobičajeni miraz bez ikakvih poteškoća.¹⁸ No od ta 24 poznata slučaja pet ih dobiva miraz, koji je daleko iznad prosječnog, i to Prvoslava, žena Matije Menčetića 750 perpera (Mon. hist. Rag. I, br. 375), Miroslava Cerić 470 perpera (br. 541), Lena Ballacia 650 perp. (br. 722a), Marija Veresti čak 1050 perpera, od toga doduše 750 perpera u nekretninama (br. 729 i 730), a Nikoleta, kći poznatog bogataša Paska Vukasovića, 600 perpera (br. 919). To su mirazi kod dubrovačke feudalne i novčane aristokracije.

Prema njima izgleda miraz Slave Krusić upravo bijedno. Majka Vukoslava, kći humskog kneza Andrije, može skupiti samo 300 perpera, pa i od toga mora ostati dužna 50 perpera, a ostalih 100 perpera daju tetka Dragoslava i njezin muž Drago, ali tek u svome testamentu! Kako je to skromno u poređenju s drugim udavačama iz dubrovačkih patricijskih kuća! Slava se mogla tješiti jedino s time, što je i inače bilo u njezinim krugovima slučajeva, da su roditelji teško dobavljali miraz od 400 perpera — tako na pr. Vitanja Cernić zalaže svome zetu vinograd za miraz od 400 perpera (br. 365), isto čini Marin Binčulić za polovinu miraza (br. 413) i Radoslava, udovica Petra Krusića, za dvije trećine miraza (br. 424 i 743) —, pa čak i time, da su u iznimnim slučajevima njezine drugarice primile manji miraz od 400 perpera, tako na pr. Ana Cerepić samo 300 perpera (br. 480) i Ana Binčulić 319 perpera (br. 901), ali je to bila mala utjeha spram tako velike većine bolje situiranih udavača iz njezinih krugova. Ovaj slučaj Vukoslave, udovice Barbija Krusića, i maločas navedeni slučaj Radoslave, udovice Petra Krusića, pokazuje, da Krusići nisu pripadali imućnim dubrovačkim kućama, a slučaj Vukoslave i njezine sestre Dragoslave u Splitu opet dokazuje, da ni potomci humskog kneza Miroslava nisu materijalno stajali baš sjajno, te nije čudo, što u drugoj polovini XIII. st. ne igraju više nikakvu vidnju ulogu u životu Huma.

¹⁶ Dosad neobjavljena listina o tome u mletačkom arhivu glasi: (znak križa) In Christi nomine. Anno incarnationis eius millesimo ducentesimo tricesimo sexto, mense Januarii die octavo intrante, indictione decima*, Jadere, temporibus equidem domini Jacobi Teupuli, incliti duci Venetiarum, et Johannis, venerabilis Jadrensis archiepiscopi, ac Johannis Michaelis, egregii comitis.

Nos namque omnes fratres, filii comitis Guidonis de Velga, videlicet Johannes, Fredrigus, Bartholomeus et Guidolinus manifestos nos facimus per hoc presens acriputm, quia recepimus super nos et omnia nostra denariorum parvulorum, quas vos dedistis Cecilie, nepti vestre, filie quondam Laurentii, filii vestri, pro impromisa tunc, quando eam dedistis in uxorem Guidolino, suprascripto fratri nostro.

Actum est hoc et firmatum presentibus his rogatis testibus:

Johanne Čupano, Cerne de Merga, Marimo Falledro.

Ego Gregorius filius Steppe examinador manus misi.

Et ego Petrus diaconus atque sancte Anastasie canonicus et jadrensis notarius interfui rogatus, ut audivi, scripsi, roboravi et signo consueto signavi. S. n.

a) Indikacija deset odgovora godini 1237, u datiranju je dakle upotrebljen mletački stil.

¹⁷ Ispor. o tome Mon. hist. Ragusina I, str. 278, napom. 1.

¹⁸ ib., brojevi 387, 391, 395, 430, 432, 554, 582, 622, 677, 697, 707, 714, 727, 733, 742.

Zusammenfassung

Im vorliegenden Artikel veröffentlicht der Verfasser einige Dokumente aus dem Archiv von Dubrovnik, die sich auf Micha Madii, einen Partizier von Split und Verfasser der bekannten chronikartigen »Historia de gestis Romanorum imperatorum et summorum pontificum« beziehen. Aus den Dokumenten geht hervor, dass Madius Miche, der Vater unseres Historikers (in dieser Spliter Adelsfamilie herrschte die Gewohnheit, dass der Sohn immer nach dem Grossvater getauft wurde, weswegen wir eine ununterbrochene Reihe von Micha Madii — der erste dieses Namens spielte eine Rolle im politischen Leben von Split um die Mitte des XIII. Jahrhunderts — und Madius Miche antreffen) als Witwer in Dubrovnik Anfang Dezember 1283 die Slava, Tochter der Vukoslava Krusić, ehelichte. Die Brautmutter Vukoslava war die Tochter des Fürsten Andreas von Zachlumien, mithin ein Mitglied der in Serbien regierenden Familie der Nemanjiden, hatte aber in Split eine Schwester Dragoslava, die mit dem dortigen Patrizier Drago de Mare verheiratet war. Wie man aus diesen Familienverbindungen ersieht, bestanden zwischen Split und Serbien sehr rege Beziehungen über Zachlumien (das heutige Herzegovina), welches ja sozusagen bis an die Tore von Split reichte.

Andererseits zeigen die Dokumente, dass in Dubrovnik der Geburtsadel — die Brautmutter Vukoslava gehörte wohl zum vornehmsten — in materieller Hinsicht weit hinter dem Geldadel zurückstand, denn die Mitgift der Slava und die Art ihrer Auszahlung weist auf mehr als bescheidene Verhältnisse hin.

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA IX.

1956.

BROJ 1—4

NAKLADA »ŠKOLSKA KNJIGA« / ZAGREB

Redakcioni odbor:

*OLEG MANDIĆ
JAKŠA RAVLIĆ
BERNARD STULLI
JAROSLAV ŠIDAK*

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB